

CODI SUBUNITAT: U12
DENOMINACIÓ: PRIORAT PALEOZOIC

SITUACIÓ: Geogràficament coincideix amb el curs mitjà dels rius Siurana, Cortiella i Escaladei. És la unitat paisatgística més gran de les definides en aquest document. Correspon a la part central del Priorat i la seva delimitació es recolza, en bona part, en els materials geològics que hi afloren, i al mosaic característic del paisatge i dels usos del sòl, influenciats per una orografia singular de turons arrodonits.

SUPERFÍCIE SUBUNITAT: 12.825 ha

Municipis	Superfície a la unitat de la CP	Municipis	Superfície a la unitat de la CP
Morera de Montsant	1.672,20 ha	El Lloar	270,06 ha
Vilella Alta	415,31 ha	Vilella Baixa	390,11 ha
Torroja del Priorat	1.316,90 ha	Bellmunt del Priorat	415,38 ha
Poboleda	1.393,04 ha	Falset	1.571,31 ha
Porrera	2.295,21 ha	Pradell de la Teixeta	392,50 ha
Gratallops	1.347,52 ha	El Molar	445,57 ha
Cornudella de Montsant	899,89 ha		

Panoràmica del Priorat paleozoic des dels contraforts de la serra de Montsant. Els turons foscos de pissarra vesteixen un mosaic de conreus i taques de vegetació natural.

Vinyes i avellaners a la vall del Siurana, prop de Poboleda. Al fons, les puntes boscoses de la serra del Tossal, que divideix els cursos del Siurana i el Cortiella. Imatge presa des de la carretera T-702.

DESCRIPCIÓ GENERAL

GEOLOGIA I RELLEU	Els materials dominants són les pissarres, les fil·lites i els gresos de l'era paleozoica (períodes Devonià i Carbonífer), que formen el basament més antic del Priorat que aflora actualment. Aquests materials, especialment les pissarres i les fil·lites, es meteoritzen descomponent-se en petites làmines o llosetes anomenades, genèricament, llicorella. El relleu ve marcat per l'erosió soferta per aquests materials, que ha originat turons arrodonits, amb vessants rectilinis de pendent variable, solcats per una complexa xarxa de barrancs.
VEGETACIÓ NATURAL	En aquesta subunitat tan extensa, la vegetació potencial evoluciona des de l'alzinar litoral a la part oriental, cap al carrascar a la zona occidental, més continental. Tot i això, la intensa activitat humana que la subunitat ha suportat ocasiona que els boscos climàtics siguin més aviat rars. Així, són freqüents les comunitats successòries de les brolles d'estepes i els prats secs de llistó amb trèvols ocupant àrees abandonades que s'havien conreat durant segles. Als indrets més regenerats, el pi blanc o el pi pinyer formen un estrat arbore damunt de les brolles i els prats. Trobem boscos de certa consideració i maduresa a la serra del Tossal, la serra Alta i la serra d'Obagues. No podem oblidar els boscos de ribera associats als rius i rierols principals, especialment el que prospera al Siurana, entre la Venta del Pubill i Poboleda, tram que ha estat inclòs, per la seva representativitat, dins del catàleg de zones humides de Catalunya.
USOS DEL SÒL	Els conreus són presents per tota la subunitat, encara que en determinades àrees de relleu més favorable arriben a dominar el paisatge. Tal és el triangle entre Gratallops el Lloar i Bellmunt, o les zones properes a Torroja i a Porrera. La vinya i l'ametller s'estenen per tota aquesta àrea. Contràriament, l'avellaner queda força restringit a la meitat oriental, mentre que l'olivera pren rellevància a ponent. Tots aquests conreus aprofiten fondals i vessants de pendent suau o moderat. Quan el pendent és molt gran es troba abancalat de forma parcial mitjançant marges discontinus de pedra, estratègicament col·locats per minimitzar l'erosió.
NUCLIS DE POBLACIÓ	És la subunitat que integra més nuclis urbans, tots ells de petites dimensions, de caràcter compacte i amb unes característiques arquitectòniques força comunes: Poboleda, Escaladei, la Vilella Alta, la Vilella Baixa, Gratallops, Torroja del Priorat, Porrera, el Lloar i Bellmunt del Priorat.
INFRASTRUCTURES DE COMUNICACIÓ I ENERGIA	Nombroses carreteres locals comuniquen els nuclis d'aquesta subunitat. Cap d'elles, però, no mostra un trànsit massa important. Dues línies elèctriques de 110 i 220 kV, travessen la zona marginal meridional de la subunitat. No hi ha torres de comunicacions. Els 8 aerogeneradors del collet dels Feixos es troben al límit d'aquesta subunitat amb el Baix Camp.
FAÇANES I MIRADORS	La subunitat del Priorat paleozoic ocupa una posició deprimida respecte a la major part de zones circumdants, així que no presenta façanes paisatgístiques principals, encara que sí que inclou moltes perspectives d'àmbit local. Contràriament, hi hem catalogat un mirador, ubicat a l'ermita de la Consolació, que permet una panoràmica gairebé circular sobre la pròpia subunitat i les muntanyes perifèriques de la comarca.
PATRIMONI	Entre el patrimoni extern als nuclis urbans, és innegable l'interès de la Cartoixa d'Escaladei, declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) en el seu conjunt, de gran importància tan històrica com turística. El seu entorn o façana paisatgística s'ha de protegir de forma adient. A més a més cal destacar les ermites de la Consolació, Sant Antoni (de Porrera) i Maria Assumpta, així com diversos masos de gran interès per les seves dimensions i estructura: la Garranxa, Sant Blai, Sant Marcel, el Tancat, lo Molí, Marimon i Bruno en són alguns exemples. Les mines de Bellmunt, alguna de les quals s'ha recuperat i s'ha adequat per a visites guiades constitueixen un patrimoni historico-cultural redescobert fa molt pocs anys, i d'incipient importància turística.
SÍNTESI DEL PAISATGE	Un relleu molt accidentat, format per turons foscos de pissarra on s'arrapen ceps i ametllers, barrancs profunds i poblets d'estructura compacta i del color de la terra són els elements que caracteritzen aquesta subunitat. El Priorat paleozoic, per la combinació que hi ha de conreus i fragments de vegetació natural en diferents estadis d'evolució, constitueix la màxima expressió del paisatge en mosaic.
DINÀMICA I EVOLUCIÓ DEL PAISATGE	Amb el ressorgiment del vi, i especialment de la Denominació d'Origen Qualificada Priorat, aquesta subunitat és una de les que actualment està experimentant canvis més ràpids en el seu paisatge. La irrupció d'importants inversions per recuperar extenses finques per al conreu de la vinya comporta, sovint, grans abancalaments amb talussos molt alts que s'aconsegueixen mitjançant el piconatge de la roca, i que arriben a modificar la topografia de muntanyes senceres. Aquests nous espais conreats, contrasten vivament amb l'entorn, ja que els conreus tradicionals estan completament adaptats a l'orografia. També s'ha desmentat la proliferació de cellers, alguns de grans dimensions, en el medi rural. Si bé la majoria estan integrats en l'entorn, no en tots els casos s'ha respectat l'estructura i els materials i colors tradicionals de les construccions, causant un impacte en el paisatge. En un altre ordre de coses cal esmentar els canvis estacionals que es produeixen en aquest mosaic de cobertes: a finals de tardor i principis d'hivern el protagonisme és el bru fosc, fins i tot metàl·lic en temps humit, dels turons de llicorella. Amb les primeres tebiors primaverals esclata la florida dels ametllers, que vesteix de blanc molts vessants. A l'estiu, el verd dels pàmpons, ametllers i avellaners cobreix els camps de conreu, mentre que a la tardor els daurats d'ametllers i gamatxes o el roig encès de les carinyenes ens ofereixen matisos prou diferents. A diferència d'altres indrets on els canvis cromàtics estacionals els proporciona la vegetació natural, al Priorat paleozoic les espècies conreades n'ostenten la màxima responsabilitat d'aquest paisatge en mosaic tan característic.
VALOR SOCIOECONÒMIC DEL PAISATGE	Tal vegada, aquesta subunitat, coincidint en gran part amb la D.O.Q. Priorat, sigui la que mostra una relació més clara entre el paisatge i el valor dels productes agrícoles. De fet, dins de l'ampolla, juntament amb el vi de qualitat, s'està venent un paisatge i un territori –també una forma de fer les coses i veure la vida-, part molt important del valor afegit del producte. Per altra part, cal protegir de forma adient el patrimoni cultural i les façanes locals d'interès paisatgístic, com la Cartoixa d'Escaladei o algunes de les ermites situades fora de les poblacions, amb una ordenació, delimitació, usos i tractament del paisatge que sigui específic.

DESCRIPCIÓ FOTOGRÀFICA

